

Şehremaneti Mecmuası

Şehremaneti tarafından ayda bir çıkarılır

Yıl : 6

Haziran 1930

Sayı : 70

KÖPRÜ VE MURURİYE

— Geçit parasının kaldırılması münasebetile —

— 1 —

Gazi Mustafa Kemal Köprüsünün inşasına dair olan « 1223 » numaralı kanuna zeylen Büyük Millet Meclisince 24 / 4 / 930 tarihinde kabul olunup 3/5/930 tarihinde neşrolunan kanunun dördüncü maddesi mucibince 1 Haziran 930 tarihinden itibaren köprülerden geçit parası kaldırıldı .

Muhtelif zamanlarda muhtelif vesilelerle büyük münakaşaların zeminini teşkil eden ve müteaddit içtimalarında Cemiyeti Umumiyei Belediyeyi ehemmiyetle' işgal eyliyen geçit parası şimdi büsbütün başka bir şekilde istifa ediliyor ve şehir idaresine varidat temini için Haliç köprülerinin iki tarafında uzun senelerdenberi devam eden hummalı ve mücadeleli mesai de artık nihayete ermiş bulunuyor .

Bu münasebetle İstanbul köprülerinin ve köprü mururiyesinin tarihine bir göz gezdirmek her halde faydasız olmasa gerektir.

« İlk defa olarak Haliç'te köprü kuran Fatih'tir. [1] Esnayı fetih'te Os-

manlı donanması, Haliç'i düşmana karşı kapamak maksadile iki sahil arasına çekilmiş olan zincirin mümanaati yüzünden Limana giremiyordu .

rüler » unvanile yazdıkları mekalede [İstanbul Şehremaneti Mecmuası , Teşrinisani 1928 , Sayı 51 , S. 166] « İstanbul ile Galata arasında ilk köprü, İstanbul'un fethi zamanında yapılmıştır. Tarihî kayda göre bu köprü birbirine demir halkalı lata ve kirişlerle bağlanmış varil ve mancanalardan ibaret olup üzerine kavi ve metin döşeme döşenmiş ve iki tarafı zincirlerle karaya bağlanmıştır . Bu köprüden ancak beş adam yan yana geçebilirdi. Kuvvei Sebhiyesi ise, üzerinden geçecek asker ile bu askerî harekâtını muhafaza için konulacak bir topa mütehammil idi . Bunun tarihi 857 (1453) dir.

İstanbul'un felhinden sonra esasen muvakkat olan bu köprünün kaldırıldığı anlaşılmaktadır » diyorlar . Ahmet Rasim Beyfendinin yukarıya naklettiğimiz satırlarının muhtevasile Osman Beyfendinin verdiği malûmat arasında hemen tam bir tetabuk mevcut oldu-

[1] İstanbul Şehremaneti Mektup-cusu Osman Beyfendi, « Haliç'te köp-

Meşhur olduğu üzere en sonra gemileri karadan çektirip Haliç'e indirdi. İşte bu aralık Haliç'in en dar yerinde bir köprü kurdu ki, şekli inşası yekdiğerine demir halkalı iata ve kirişlerle raptedilmiş varil ve manecanalardan ibaret olup üzerine metin bir döşeme mefruş ve zincirlerinin iki ucu sahile merbut idi. »

arzında idi. Yani yan yana ancak beş kişi geçebilirdi. Kuvvei sebhiyesi de üzerinden geçecek askerle bu askeri muhafaza edecek bir top kaldıracak derecede idi. » [1] +

Türkler tarafından « Haliç » üzerinde yapılan ilk köprü işte budur. Bundan sonra, « daha 1252 senesine, yani dört asır sonraya kadar « Haliç » köprü yüzü

Köprü geçit parasının eski tahsil tarzı

« Görülüyor ki bu köprü, âdeta bir sal köprü idi. Bu köprü, eski mesaha mükyaşlarımızda dahil olup «gez» denilen ve parmak uçlarından dirseğe kadar boylu olan bir ölçü üzerine iptina edilerek yüz «gez» tulünde ve on beş «gez»

ğuna göre, her iki ustadın aynı menbâdan istifade ettikleri tahmin olunabilir. Yalnız Osman Beyfendi, sadece « tarihin kaydına göre » demekle iktifa ederek hiçbir mehaz göstermedikleri gibi Ahmet Rasim Beyfendi de menkulâtının neye istinat ettiğini bildirmemektedir.

görmemiş, şehrin iki parçası ittisal edemiyerek, halk kayıklarla gidip gelmiştir. [2] +

[1] Ahmet Rasim: Köprü - Müruriye, [Muharrir buya, S. 320]

[2] Şehrin iki parçasının böyle dört asır gibi uzun bir müddet yekdiğerine herhangi bir suretle raptedilmemesinin sebebi mazbut ve malûm değildir.

Ahmet Rasim Beyfendi [Muharrir buya: S. 320-321] « O devirde Osmanlılarda köprücülük fenni pek ziyade ileride idi. « Mimar Sinan » nın ve sair inşaat ustalarımızın « Tuna » gibi nehir-

× Haliç üzerinde köprü inşasına müteallik ilk ciddi teşebbüs, ikinci Mah mud'un saltanat devrine tesadüf eden 1252 senesinde vaki olmuştur . Bu teşebbüsün neden doğduğuna , saiki olan ihtiyacın neden ibaret bulunduğuna, bu ihtiyacın ne suretle tezahür ve tebarüz eylediğine dair maalesef tarihi ve vesikaya müstenit malûmatımız yoktur. Yalnız «Unkapanı ile Azapkapı arasında bir köprü inşası halkça ve

bir irade alındığını « Lûtfi Tarihi» nden öğreniyoruz. [1] Lûtfi tarihindeki kısa , kısa olduğu kadar müphem olan bu kayıt köprü inşasının sebepleri hakkında bizi tenvir etmedikten maada, daha bir çok noktaları da meçhul bırakıyor. Meselâ, köprü niçin Unkapanı ile Azapkapı arasında yapılmış, Köprü inşası için bu mahalli kim intihap etmiştir? Bunların ve bunlara benziyen diğer bir takım suallerin cevabını hazırlamak hususunda

Bir otomobilden köprü geçit parası tahsil edilirken

× memleketçe fevâit ve muhassehatı ve hususile Tersanece mahfuziyeti mucip olacağı » düşünülerek ikinci Mahmud'dan

ler üzerinde kurdukları köprüler pek ziyade şöhret bulmuştu.» diyerek fetihten sonra İstanbul ile Galata arasında esaslı bir köprü yapılmamasına hayret eder görünürken aynı zamanda « Osmanlı padişahları Topkapı sarayında (yani asıl İstanbul tarafında) ikamet ettikleri gibi (o zaman) « Galata » cihetleri kâfiristandan madut ve « Beyoğlu » semti henüz haritai inar ve istimarda gayri mevcut idi. » demek suretile de bunun sebebini kapalı bir tarzda kayıt ve tesbit ediyorlar .

tarihin yardımından tamamen mahrumuz. Bildiğimiz ancak ozaman Kaptanıderya

[1] Osman Nuri Beyfendi « Şehremaneti Mecmuası » ında çıkan mekale- sinde [sayı 51 , S. 166] Bu köprünün inşasına Kaptanıderya Ahmet Fevzi paşanın lüzum gösterdiğini ve köprünün de onun çizdiği resim üzerine yapıldığını bildirmektedir. Köprünün inşasına Fevzi Ahmet paşanın memur edildiğine göre Osman Beyfendinin verdiği haber yanlış olmasa gerektir. « Lûtfi tarihi » nde bulduğumuz « Tersanenin mahfuziyeti » ibaresi de FevziAhmet paşanın köprünün inşasına lüzum gösterdiğine mütedair rivayeti ayrıca teyit eder , zannindeyiz .

vekili olan Fevzi Ahmet Paşanın kör-rünün inşasına memur edilmiş olmasından ibarettir.

Fevzi Ahmet paşanın yaptırdığı bu köprü «birbirine bağlı sallar üzerine kurulmuştur. Uzunluğu altı yüz arşın, enliği ise iki araba ile iki yüklü beygir ve iki tarafında birbirlerine dokunmadan pi-yadelerin kolayca geçebilmelerine mütehammil derecede olup altından ufak gemilerin geçebilmeleri için iki büyük gözü ve büyük gemiler için de açılır, kapanır kapıları vardı» Bu köprünün küşadı, Lûtfi tarihinde şöyle naklul-maktadır: «Leylei ragaibin ertesi günü teyemmünen küşat kılındı. Resmi küşat için erkânı devlet Azapkapısına davet olunup mansup ve mazul bendeğân ve daiyan orada hazır bulundukları halde zatı padişahi himelerini bittesrif orada rikâb resmi icra olunduktan sonra meşahiri ulemai vakitten Ders Vekili Hacı Ömer Efendi daavâtı lâzimeyi eda ederek ve kurbanlar kesilerek ve Tersane önünde gemiler donatılıp toplar atılarak ilâm hal olunduktan sonra iptida Sultan Mahmut Han hazretleri rakiben ve huzzarı mevcude maşiyen mürur ile Unkapamı tarafına » geçilmiştir.

Köprünün muhafazasile gelen geçen gemiler için kapılarını açıp kapamak hizmetine müteaddit memurlar tayin kılındığından bunların masraflarına karşılık olmak üzere mururiye namile para alınması tasavvur edilmişse de padişah, bunu işidince :

«İnşasından gazez ve ivaz ahaliye suhulet ve menfaat göstermek olmasına mebni bu hal muvafık düşmez, zinhar kimseden bir akça alınmaya ve herkes meccanen gelüp geçe.» diye bir irade ısdar etmiş, bundan dolayı köprüye «Hayratiye» namı verilmiştir.

Şu izaha nazaran Şehrinizin iki mühim parçasını teşkil eden Galat ile İstanbul'u yekdiğerine bağlayan birinci köprü Unkapamı ile Azapkapı arasında kurulmuştur. Karaköy köprüsü ise, bu köprünün inşasından dokuz sene sonra birinci Abdülmecit zamanında yapılmıştır. Bunun inşasına sebsp olan hadise hakkındada - öteki gibi - malûmattar değiliz. Mamafî Ahmet Rasim Beyfendi: «Mahmudu sani Dolmabahçe ve Beşiktaş yolunu, yaptığı köprü ile bir az geriden açmıştı. Oğlu Abdülmecit ise, Dolmabahçe, Yıldız müptelası olduğu için Topkapı, yani tahtı sarayını daha ziyade bu ikametgâhlara takrip maksadile 1260 da Karaköy köprüsünü inşaya azmetti.» diyor. [Muharrir buya, S. 322 - 323] Bu halde Karaköy köprü sünün inşasında takip edilen gaye . Topkapı sarayı ile Dolmabahçe ve Yıldız beynindeki mesafeyi kısaltmaktır. Birinci Abdülmecit'din sırf bu arzu ile köprü inşasına teşebbüs etmesi dikkati calip bir keyfiyettir. Fakat bundan daha fazla dikaate şayan olan cihet, köprünün inşası masrafına karşılık tedariki için düşünülen tedbirdir ki, buna bir az aşağıda temas edeceğiz.

Bu ikinci köprü 1261 senesinde yerine konabilmiş, üzerinden evvelâ padişah ve devlet erkâm geçmiş, bilâhare halka açılmıştır. Köprünün arzı, tulü, şekli hakkında tafsilatı muhtevi bir vesikamız olmadığı cihetle, bu noktalar etrafında bir şey söylemek imkânına malik değiliz.

İlk Karaköy köprüsü, Abdülaziz'in saltanat devrine tesadüf eden 1279 tarihinde, yani inşasından on sekiz sene sonra tecdit olunmuş ve eskisi de Unkapamı'na nakledilmiştir. Karaköy köp-

rüsûnün demir dubalar üzerine vazî ve diğer kısımlarının demirden inşasına 1286,1289 tarihlerinde teşebbüs edilerek, bunu teminen iki mukavele tanzim ve 1291 tarihinde de buna bir ze'îl ilâve olunmuştur. Şu hale nazaran köprünün demirden inşası bu tarihlerden sonra olmak icap eder. Fakat bu demir köprü hakkında işe yarayacak müsbet malûmattan ziyade elde bazı hurde teferrüat vardır. Meselâ köprünün demir dubalar üzerine inşası, o zamanın şairlerini coşturmuş, bunlarca, bu en tabii ve hatta iptidai terakki adımı, büyük bir

etmekte iken, nedense bu şarta riayet edilememiş, köprü ancak meşrutiyetin ilânından sonra 14 Nisan 1328 de mahalline konulabilmiştir.

Köprülerin inşâ masrafları hakkında hiç bir yerde herhangi bir kayda tesadüf edilememektedir. Yalnız son köprünün iki yüz bin altın türk lirasına sipariş edildiği malûmdur. 1326 senesinde köprüler, mülga Bahriye Nezaretinden Emanete devredildiği vakit inşaat projesinde bazı tadiller yapılmış [1] ve bundan dolayı otuz yedi bin lira daha ilâve olunarak inşâ bedeli iki yüz otuz yedi

Geçit parasının kaldırılması üzerine lüzumsuz kalan tahsildar barakaları yıkılırken

feyiz ve inkişaf telakki edilerek hakında tarihler, kıt'alar, kasideler söylenmiştir. Lisani ve edebi hususiyetleri bulunduğuna kani olmamakla beraber, mümkün olsaydı, o devrin ideolojisine güzel bir numune teşkil edeceği için, bunlardan birini buraya geçirmek isterdik.

Şimdiki köprünün mukavelesi ise, 5-18 Şubat 1322 tarihinde akdedilmiştir. Mukaveleye nazaran köprünün yirmi ayda inşasile yerine konulması iktiza

bin liraya iblağ edilmiştir.

[1] Emanet İstatistik Müdürü Cabir Beyfendinin lûfettikleri malûmata göre şimdiki Karaköy köprüsünün pilânlarında, köprülerin Şehremanetine devrinden sonra yapılan tadilat esasa müteallik olmayıp fer'i mahiyettedir. Köprüler Mühendisliğinde mahfuz pilânlara müsteniden dermeyan edilen bu mütelâayı inşâ bedeline ilâve olunan paramın cüz'iyeti de ayrıca teyit etmektedir.

Haliç üzerinde yapılan köprüler , Karaköy ve Unkapanı köprülerine munhasır değildir. Osman Beyfendi, Ayvansaray'la Hasköy arasında 1279 senesinde bir üçüncü köprünün kurulmuş olduğundan da bahis buyuruyorlar. [Şehremaneti Mecmuası, sayı. 51, s. 168] Bu köprüyü inşa ettiren Cezairlioglu Mıgırdıç isminde hükümetle muamele yapan bir ermeni sarrafı imiş. Ahşap ve bittabi kazıklar üzerine mebni olan bu köprüye «Yahudi köprüsü» derlermiş. [1] Yahudi köprüsü ancak on gün deniz üzerinde durabilmiş ve sonra yarılmıştır.

II

İstanbul'da « köprü » denilince « mururiye »yi hatırlamamak ve « mururiye » denilince « Köprü » yü anmamak hemen gayri kabil gibidir. Köprü ve mururiye şehrimizde şimdiye kadar yekdiğerinden ayrılmıyan iki mefhum ve iki madde halinde tasavvur olunmuştu. Fakat bu birbirinden ayrılması güç sanılan müesseseler ahiren bir kanunla tamamen tefrik edildi. Cumhuriyet Hükümetinin büyük azim ve himmeti, köprüyü ammenin bilâmani istifade ettiği her sokak gibi bir geçit haline getirdi. Bu hadise, şehrin tarihine ihtimamla kayda lâıyk bir mahiyette olsa gerektilr.

[1] Ayvansaray'la Hasköy arasında köprü inşası zaman zaman mevzuubahs olmuş mes'elelerden biridir. Hatta son defa Unkapanı köprüsünün teddidü düşünülürken eskisinin Ayvansaray'la Hasköy arasına nakli keyfiyetine de temas edilmisti. Şehrin iki kısmını yekdiğerine raptedecek bir üçüncü vasıtanın temini ehemmiyetle mütalâaya hakikaten şayandır. Hasseten Eyüp Tramvay hattının inşasından sonra böyle bir köprü büyük ihtiyacların tatminine yarayacak çok güzel bir eser olacaktır zannındayız.

Köprü mururiyesi mes'alesi, bizde köprü ile beraber doğmuştur, denilebilir. 1252 tarihinde Unkapanı ile Azapkapı arasında ilk köprü yapıldığı vakit, halktan para almak ciheti mevzuubahs olunca padişah bir irade ile bunu menetmiş, lâkin bu iradenin hükmü cebrü şiddetle infaz olunabilmiştir. Bu cebrü şiddetin malûm olan bir neticesi, « Kan dilci Reşit » namında birinin mururiye tahsiline kalkıştığından dolayı İstanköy'e nefiedilmiştir.

Mamafî biraz sonra, Abdülmecit Karaköy köprüsünü yaptırmak isteyince, inşa masrafının kapatılması için geçit parası alınmasına karar verilmiş, kapitolâsyonların mevcudiyetine binaen mururiye tahsil edilmesine ecnebilerin ses çıkarmamasını teminin büyük devletlerin burada âdeta ikinci derecede mümessilleri telakki edilen tüccarla anlaşmağa lüzum görülmüştür. Bunun üzerine İstanbul'da ne kadar İngiliz, Fransız, Avusturyalı, Rusyalı tüccar varsa hepsi Tophane'ye çağırılarak kendilerinden söz alınmış ve köprü kurulunca halk üç gün meccanen istifade ettikten sonra beş para mururiye alınmağa başlanmıştır. [1]

[1] Osman Beyfendi, « Eminönü ile Karaköy arasındaki köprü esnaf ve tüccarın Unkapanı'nı dolaşmadan kolayca bir taraftan diğcr tarafa geçebilmek için vuku bulan müracaatları ve para vermeği taahhütleri üzerine 1260 senesinde Tersanece yaptırılmıştır. » diyorlar. Buna nazaran yukarıda Ahmet Rasim Beyfendiden naklen verdiğimiz malûmatın yanlış olması iktiza eder. Bununla beraber elimizde ne birini, ne ötekini iptal edecek vesika olmadığı için biz ikisini de aynen kayıt ve aralarındaki farkı göstermekle iktifa edi-

Köprünün 1261 de tanzim olunan ilk mururiye tarifesi şudur :

Efradı kesandan	5 para
Yüklü hamaldan	10 »
Tek beygirden	20 »
Yüklü beygirden	40 »
Tek arabadan	100 »
Koyun, keçi ve saireden	30
Yüklü arabadan	5 kuruş
Bu tarifenin ne zamana kadar tatbik	

Emanete devrolunduğu vakit geçit parası olarak yayalardan on para alınmakta idi.

Köprü müruriyesi, 31 Mayıs 334 tarihinde vukua gelen büyük yangında evleri yananların iskân masraflarına karşılık olamak üzere 10 Haziran 334 tarihinden itibaren bir misli tezyit edilmiş, bu suretle yayalardan yirmi paraolarak tahsiline başlanmıştı. Mururiyeye vaki olan bu zam, Temmuz 335

Geçit parasının kaldırılması üzerine 1. 6. 930 geceyarısında ilk defa para vermeden köprüden geçmek için bekleyenler

edildiğini ve hangi tarihte değiştirildiğini bilmiyoruz. Yalnız 1326 senesinde Köprüler Mülga Bahriye nezaretinden yoruz. Ahmet Rasim ve Osman Beyfendilerin kendi iddalarını teyit edecek unsurları ortaya koymaları köprüler ve dolayısıyla İstanbul tarihinin tenvirine medar olacak çok kıymetli bir hizmet olacaktır .

tarihinden itibaren Şehremaneti hesabına istifa edilmiş ve 1 Eylül 337 tarihinden itibaren de mururiye bir misil daha çoğaltılmıştır . Teşrinisani 926 da Cemiyeti Umumiyei Belediyece tanzim olunup mururiye cıbayet şeklinin tebdil olduğu 1 Haziran 930 tarihine kadar tatbik edilen son mururiye tarifesi ber vechiatidir .

Madde	Kuruş
1 Piyade olarak geçen yolculardan	1
2 Yüklü olarak geçen hamallardan , tablakârlardan	2
3 Yük götüren hamalların beher sırgından [sırgın teaddüdü halinde birer misil zammolunur.]	6
4 Kuzu, koyun, keçi, tazi, zağar, maymunların beherinden [Bilumum iskelelerden köprüye çıkarılan hayvanatın beherinden dahi işbu resim istifa olunur. Vesaiti nakliye ile nakledildikleri takdirde dahi vesaiti nakliye ücretinden maada bunların beherinden aynı resim istifa olunur.]	1
5 Hayvanatı bakariyenin beherinden	7,5
6 Buzağı ve malaklardan	5
7 Yüksüz develerin beherinden	10
8 Yüklü » »	15
9 Deve yavrularının »	5
10 Binek hayvanat ile yük hayvanlarının yüksüz olanlarının beherinden	5
11 Yüklü hayvanların beherinden	7,5
12 Yüksüz eşeklerin »	2,5
13 Yüklü » »	5
14 Filden ve hayvanatı vahşiyenin beherinden	50
15 Beher Ayıdan	10
16 Diri ve kesilmiş domuzun beherinden [vesaiti nakliye ile geçirildiği takdirde vesaiti nakliye resmi ayrıca alınır.]	15
17 Binek at arabalarının beherinden	10
18 Tek atlı yük arabalarının boş olanlarının beherinden	8
19 » » » » yüklü » »	12
20 Çift » » » boş » »	15
21 » » » » yüklü » »	20
22 Tek eşekli arabaların boş » »	5
23 » » » yüklü » »	7,5
24 Çift » » boş » »	7,5
25 » » » yüklü » »	10
26 Tramvay kumpanyasının iskele tabir olunan hayvanlı arabalarının beherinden	30
27 Manda ve öküz arabalarının boş olanlarının beherinden	20
28 » » » yüklü » » [bir çiftten fazla manda veya öküz ile çekilirse her fazla hayvan için on kuruş zammolunur.]	30
29 İki kişilik otomobillerden [içinde yolcu olsun olmasın]	10
30 Büyüklerinden [bunlar eşyaı tüccariye naklettikleri halde kamyon mahiyetinde addolunarak olveçile resme tabi olacaklardır.]	15
31 Yolcu taşıyan kamyonetlerin boşundan.	15

32	»	»	»	dolusundan .	20					
33	Otobüs, Omnibos ve emsalinin boşundan .				20					
34	»	»	»	içinde yolcu bulunanlardan .	40					
	[Bunlar eşyayı tuccariye nakl ettikleri halde kamyon mahiyetinde addedilerek olveghile resme tabi olurlar .]									
35	Yüklü kamyonların iki ton hacmi istiabisi olanlarından .				60					
36	»	»	ikiden üç tona kadar	»	80					
37	»	»	üç tondan fazla	»	100					
38	Boş kamyonların hacmi istiabisi iki tona kadar	»			20					
39	»	»	»	» tondan üç tona kadar olanlarından	25					
40	»	»	»	» üç tondan fazla olanlarından	30					
41	Tıramvay, Elektirk, Su ve sair şirketlerin tamirata mahsus merdivenli ve merdivensiz kamyonetlerinden				20					
42	Tıramvay, su ve emsali şirketlerin alati tamiriye nakleden ve kasap isnafile ekmekeçilerin iki tekerlekli el arabalarının dolusundan .				10					
43	Kasap esnafile ekmekeçilerin iki tekerlekli el arabalarının boşundan				5					
44	Motosikletlerden				5					
45	Bisikletlerden				2					
46	Arabalı motosikletlerden				7,5					
47	Bir adam vasıtasile çekilen iki tekerlekli el arabalarının dolusundan				5					
48	»	»	»	»	»	»	»	»	» boşundan	3
49	Pazarcıların sedyelerinden (dolo, boş)									5
50	Ayna ve emsali eşya nakleden sedyelerden									20
51	Motorlu silindirlerin beherinden									500
52	Motorla müteharrik taraktor ve sair ziraat makinelerinin büyüklerinden									100
53	»	»	»	»	»	»	»	»	küçüklerinden	50
54	Motorla müteharrik arkalarına bağh kamyonun dolusundan									50
55	»	»	»	»	»	»	»	»	» boşundan	30
56	Sürü halinde geçirilen Hindi ve Kazların beherinden									0,5
57	Tıramvay kumpanyasının eşya nakline mahsus hat üzerinden murur eden vağonun dolusundan									100

MÜSTESNALAR

1 — Hüviyet varakasını hamil bulunan meb'uslar, Meclisi Umumii Vilâyet ve Cemiyeti Belediye azası, imtiyazlı şehir şirketleri müdiranı, mururiyesiz geçmesi müteamil olup Makamı emanetçe malûm olan otuz zat .

2 — Resmi oniformayı labis zabitan, Ümera, Erkan ve efradı askeriye, Polis, Jandarma, Resmi elbiseyi labis Hilâtiyahlar memurları, vesikayı hamil malulün guzâtı askeriye, Rusumat muhafaza memurları, Posta müvezzileri, on yaşına kadar küçük çocuklar.

3 — Elbisei resmiyeyi labis askeri mektepler, Darüşşafaka, Üksüz yurdları ve Himayeî etfal talebesi, eyyamı resmiyede mürettep alaylar ,

4 — Muallimlerin nezareti altında müctemian geçen mekatibi resmîye ve hususîye tafebesi .

5 — Şehremaneti müfettişleri, Zabıtaî Belediye, Köprü memurları ve nezafeti fenniye amelesi.

6 — Devair, Müessesat ve mekatibi resmîyeye ait vesaiti nakliye. (kira ile tutulmuş vsait bermucibi tarife mururiyeye tabidir.)

7 — Hilâlahmer ve tayyare cemiyetlerine ait eşya.

8 — Müessesatı resmîyeye ait olup köprülere istinat eden merakip .

9 — Köprülerden geçen Müdafai Milliye ve Bahriye Vekâletlerine ait sefain.

10 — Hasta nakline mahsus sedyeler.

11 — Sefaretlere ait vesaiti nakliye .

Köprü mururiyesinin ilgası, Meşrutiyetin ilânından sonra bazı zevat tarafından hatırlanmış ve zaman zaman bu yolda neşriyat yapılmışsa da bu hususta ilk fîli hareket 1926 senesinde vuku bulmuştur. Cemiyeti Umumiyeî Belediyenin 6 Kânunusani 926 tarihli in'ikadında okunan « Encümeni Emanet » kararnamesi üzerine İstanbul şehrini temsil eden heyet bu işe resmen vaziyet eylemiş, Cemiyeti Belediye İdare encümenince yapılan tetkikat neticesini muhtevî mazbata 10 Kânunusani 926 tarihli in'ikatta okunarak uzun uzadıye cereyan eden müzakereyi müteakip tetkikatın daha ziyade tamiki takarrür etmiştir. Bu karara binaen me'sele üzerinde tekrar tevakkuf edildikten sonra yazılan ikinci mazbata ve merbutu tarife üçüncü bir tetkike tabi tutulmuş ve neticede, bulunan şekil ile köprülerden alınan varidatın yerini doldurmak imkânı olmadığı anlaşılarak mururiye-

nin bir müddet daha tahsili zaruri görülmüştür. Nihayet 1 Haziran 930 tarihinde istifa tarzı büsbütün değiştirilerek köprülerin iki tarafında senelerdenberi her göze batan manzara da ortadan kalkmıştır.

Köprüden mururiye tahsiline 1261 senesinde başlanmış ve 1930 tarihinde nihayet verilmiş olmasına göre bilhesap seksen dört sene on bir ay sekiz gün ve gün itibarile 31578 gün mururiye istifa edilmiştir.

Köprüden Şehremanetince tahsil edilen varidata ait tanzim edilmekte bulunan İstatistik ayrıca neşrolunacaktır.

M . H .

Mehazler :

Büyük Mecellei Umuru Belediye : Osman Nuri B. , Muharrir Buva : Ahmet Rasim B. , Vakıt ve Cumhuriyet gazetelerinin 1. VI. 930 tarihli nushaları, Cemiyeti Umumiyeî Belediye Zabıtnameleri, Şehremaneti Hazinei Evrakında mahfuz vesikalar, Şehremaneti Mecmuası, Emanet İstatistik Müdüri Cabir Beyfendinin lutfettikleri malumat .

